DOMSTOLENS DOM
av den 27 februari 1985*

I mål 112/83

har Tribunal d'instance de Paris 1er till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Société des produits de maïs SA

och

Administration des douanes et droits indirects.

Begäran avser giltigheten av kommissionens förordning nr 652/76 av den 24 mars 1976 om ändring av de monetära utjämningsbeloppen till följd av utvecklingen av växelkurserna för den franska francen.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden Mackenzie Stuart, avdelningsordförandena G. Bosco, O. Due och C. Kakouris samt domarna P. Pescatore, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann och Y. Galmot,

generaladvokat: M. Darmon,
justitiesekreterare: byrådirektören D. Louterman,

meddelar följande

dom

DOMSKÄL

1 Genom en dom av den 7 juni 1983, som kom in till domstolen den 16 juni 1983, har Tribunal de Paris 1er i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget

* Rättegångsspråk: franska

ställt flera tolkningsfrågor beträffande giltigheten av kommissionens förordning nr 652/76 av den 24 mars 1976 om ändring av de monetära utjämningsbeloppen till följd av utvecklingen av växelkurserna för den franska francen (EGT L 79, s. 4, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå).

2 Dessa frågor har ställts inom ramen för en tvist mellan Administration française des douanes och Société des produits de maïs, sökande i målet vid den nationella domstolen, som i Frankrike tillverkar bearbetade produkter av majs.

3 Genom dom av den 15 oktober 1980 (Roquette, 145/79, Rec. s. 2917) angående de frågor som genom en dom av den 29 juni 1979 förts vidare till domstolen av Tribunal d'instance i Lille, fastslog domstolen i punkt 1 i domslutet att kommissionens förordning nr 652/76 av den 24 mars 1976 är ogiltig

"— såtillvida som den fastställer utjämningsbelopp för majsstärkelse på en annan grundval än interventionspriset för majs, minskat med produktionsbidraget för stärkelse,

— såtillvida som den fastställer utjämningsbelopp för vetestärkelse på en annan grundval än referenspriset för vete, minskat med produktionsbidraget för stärkelse,

— såtillvida som den fastställer utjämningsbelopp för alla de olika produkter som framställts genom bearbetning i en viss tillverkningsprocess av en viss mängd av en och samma basprodukt, som till exempel majs eller vete, till ett belopp som är klart högre än det utjämningsbelopp som fastställts för denna givna mängd av basprodukten,

— såtillvida som den fastställer utjämningsbelopp för potatisstärkelse som överstiger de utjämningsbelopp som gäller för majsstärkelse".

Av de skäl som redovisades i punkterna 51 och 52 i domskälen i domen uttalade domstolen emellertid i punkt 3 i domslutet följande:

"Att ovanstående förordningsbestämmelser fastslagits vara ogiltiga medför inte att de nationella myndigheternas uppbörd eller utbetalning av monetära utjämningsbelopp enligt dessa bestämmelser kan ifrågasättas för tiden före avkunnandet av denna dom".

4 Med hänvisning till denna dom förpliktade Tribunal d'instance i Lille icke desto mindre genom dom av den 15 juli 1981 Administration des douanes att till bolaget Roquette återbetala de belopp som i form av monetära utjämningsbelopp vid export utan grund utbetalats sedan 25 mars 1976. Tribunal d'instance i Lille fann att den inte kunde vara bunden av punkt 3 i domslutet i domstolens dom eftersom "domstolen, sedan den tolkat gemenskapsrätten i syfte att besvara de hänskjutna frågorna och därmed uttömt sin behörighet, utan rättslig grund till sitt lämnade utlåtande fogade en anmärkning som grundade sig på en bestämmelse som inte var tillämplig i det aktuella fallet". Tribunal d'instance i Lille slog för övrigt fast att, eftersom domstolen inte hade någon lagstiftande befogenhet i förhållande till gemenskapen, kunde dess initiativ inte ändra kompetensfördelningen mellan domstolen och de nationella domstolarna och att det uteslutande tillkom sistnämnda domstolar att inom sina respektive nationella rättsordningar dra konsekvenserna av den av domstolen fastslagna ogiltigheten.

5 Under åberopande av dels den ogiltighet av kommissionens förordning nr 652/76 med följdförordningar som fastslagits av domstolen i den ovannämnda domen av den 15 oktober 1980, dels den av Tribunal d'instance i Lille den 15 juli 1981 meddelade domen, väckte Société des produits de maïs den 30 december 1981 talan vid Tribunal d'instance i Paris mot Directeur général des douanes et droits indirects. Därvid yrkade Société des produits de maïs återbetalning av de utjämningsbelopp som med tillämpning av ovannämnda förordning nr 652/76 utan grund uppburits av Administration française des douanes vid export av ett visst antal majsprodukter till andra medlemsstater.

6 Svaranden i målet vid den nationella domstolen gjorde mot denna talan en invändning om rättegångshinder under åberopande av punkt 3 i domslutet i domen av den 15 oktober 1980. Å andra sidan gjorde svaranden, fortfarande med hänvisning till innehållet i den domen, gällande att sökanden inte har kunnat styrka att de utjämningsbelopp som fastställts i ifrågavarande förordning för produkter som härrör från bearbetning av majs klart översteg utjämningsbeloppet för den vid tillverkningen av dessa produkter använda mängden majs.

7 Eftersom svaranden dock hade föreslagit att den nationella domstolen skulle inge en begäran om förhandsavgörande om den nationella domstolen ansåg sig vara otillräckligt informerad genom domen av den 15 oktober 1980, fann den nationella domstolen att det, med hänsyn till intresset av god rättskipning och klarhet samt mot bakgrund av de förklaringar och handlingar som

framlagts av parterna, var nödvändigt att förklara målet vilande och att föra följande tolkningsfrågor vidare till domstolen.

1. Är bestämmelserna i kommissionens förordning (EEG) nr 652/76 av den 24 mars 1976 som fastställer monetära utjämningsbelopp för export av bruten majs (tulltaxenummer 10.05, nu 23.02), av gluten (tulltaxenummer 23.03) och av de produkter som faller under undernummer 11.08 A I , 17.02 B I a, 17.02 B I b, 17.02 B II a, 17.02 B II b, 17.02-23, 17.02-28.0, 17.02-28.1, 35.05 A och 29.04-77.001 giltiga?

2. I händelse av ogiltighet, i vilken omfattning skall bestämmelserna anses vara ogiltiga?

3. I händelse av ogiltighet, vilka är rättsföljderna av denna ogiltighet med avseende på ett yrkande om återbetalning av hela eller en del av de monetära utjämningsbelopp som uppburits av de nationella myndigheterna på grundval av bestämmelserna i kommissionens förordning nr 652/76 av den 24 mars 1976?

4. Om en i behörig ordning fastslagen ogiltighet av en gemenskapsförordning för förfluten tid utesluter varje ifrågasättande av de monetära utjämningsbelopp som uppburits enligt den förordningen, utsluter detta - och i vilken omfattning - varje utbetalning i samband med de ifrågavarande monetära utjämningsbeloppen?

Den första frågan

8 Den första frågan går ut på om bestämmelserna i kommissionens förordning nr 652/76 som fastställer monetära utjämningsbelopp för export av bruten majs (tulltaxenummer 10.05, nu 23.02), av gluten (tulltaxenummer 23.03) och av de produkter som faller under undernummer 11.08 A I, 17.02 B I a, 17.02 B I b, 17.02 B II a, 17.02 B II b, 17.02-23, 17.02-28.0, 17.02-28.1 35.05 A och 29.04-77.001 är giltiga.

9 Under förfarandet har det emellertid visat sig att de bestämmelser som är i fråga i målet vid den nationella domstolen är bestämmelserna i förordning nr 652/76 som fastställer monetära utjämningsbelopp för produkterna under undernummer 23.02 A I (majs- eller riskli), 23.03 A I (gluten), 11.08 A I

(majsstärkelse), 17.02 B I a (glukos och isoglukos), 17.02 B I b (glukos och isoglukos), 17.02 B II a (glukos och isoglukos), 17.02 B II b (glukos och isoglukos), 35.05 A (dextrin) och 29.04 C III b 1(glukitol eller sorbitol).

A — Utjämningsbelopp för andra produkter än majskli eller bruten majs

10 Eftersom kommissionen har medgett att de av domstolen i domen av den 15 oktober 1980 anförda skälen för ogiltighet är tillämpliga på samtliga ifrågavarande bestämmelser med undantag för den bestämmelse som fastställer monetära utjämningsbelopp för majskli eller bruten majs (undernummer 23.02 A I), är det tillräckligt att konstatera att då det gäller fastställandet av monetära utjämningsbelopp för produkter under undernummer 11.08 A I, 17.02 B I, 17.02 B II, 23.03 A I, 29.04 C III b och 35.05 A är kommissionens förordning av den 24 mars 1976 ogiltig av de skäl som redan anförts i den dom som meddelades den 15 oktober 1980.

B — Utjämningsbelopp för majskli eller bruten majs

11 Beträffande majskli eller bruten majs skall det först slås fast att, såsom kommissionen med rätta anmärkt, det skäl för ogiltighet som anfördes av domstolen i domen av den 15 oktober 1980 då det gällde fastställandet av utjämningsbelopp för majsstärkelse inte är tillämpligt på majskli eller bruten majs, eftersom det inte utbetalas något exportbidrag för dessa produkter.

12 Då det gäller det skäl för ogiltighet som stöder sig på det förhållandet att summan av de monetära utjämningsbeloppen för samtliga produkter eller biprodukter som utvinns vid bearbetningen av en och samma mängd majs klart överstiger utjämningsbeloppet för denna mängd majs, skall det påpekas att kommissionen med väl underbyggda argument har bestritt att majskli eller bruten majs kan anses uppstå vid förädlingen av majs. Enligt kommissionen handlar det helt enkelt endast om avfallsprodukter på vilka det ovannämnda skälet för ogiltighet inte kan anses vara tillämpligt.

13 Inom ramen för förfarandet enligt artikel 177 i fördraget tillkommer det inte EG-domstolen utan endast den nationella domstolen att företa de faktiska undersökningar som är nödvändiga för att lösa detta problem. Med hänsyn till sakens nuvarande läge kan följaktligen den ogiltighet som fastslagits

genom domen av den 15 oktober 1980 inte utsträckas till att omfatta bruten majs (undernummer 23.02 A I). Om den nationella domstolen fastställer att majskli eller bruten majs inte endast är avfallsprodukter utan en biprodukt till majs, kan den domstolen på nytt vända sig till EG-domstolen.

14 Svaret på den första frågan är alltså att bestämmelserna i kommissionens förordning nr 652/76 är ogiltiga såtillvida som de fastställer monetära utjämningsbelopp för export av majsgluten (tulltaxenummer 23.03) och produkter som faller under undernummer 11.08 A I, 17.02 B I a, 17.02 B I b, 17.02 B II a, 17.02 B II b, 17.02-23, 17.02-28.0, 17.02-28.1, 35.05 A, och 29.04-77.001.

Den andra, tredje och fjärde frågan

15 Den nationella domstolen har genom dessa frågor i huvudsak begärt att domstolen skall precisera gränserna för och följderna av ogiltigheten av förordning nr 652/76 såsom denna ogiltighet fastslagits i domen av den 15 oktober 1980, med beaktande i synnerhet av det som sägs i punkt 3 i domslutet i den domen.

16 I detta hänseende skall det först erinras om att domstolen redan i domen av den 13 maj 1981 (International Chemical Corporation, 66/80, Rec. s. 1191) fann att en dom från domstolen i vilken det i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget fastslås att en rättsakt från en institution – och då särskilt en förordning från rådet eller kommissionen – är ogiltig, utgör, även om domen direkt riktar sig endast till den domstol som fört saken vidare till EG-domstolen, en tillräcklig grund för varje annan domstol att betrakta den rättssaken som ogiltig vid avgöranden som den sistnämnda domstolen skall meddela.

17 För det andra skall det understrykas att domstolens möjlighet att inom ramen för en talan om förhandsavgörande enligt artikel 177 första stycket b i tiden begränsa verkningarna av ett fastslående av att en förordning är ogiltig, grundar sig på en sådan tolkning av artikel 174 i fördraget som beaktar det nödvändiga sammanhanget mellan en talan om förhandsavgörande och den i artiklarna 173, 174 och 176 i fördraget reglerade talan om ogiltigförklaring, vilka utgör två former för den legalitetskontroll som har införts genom fördraget. Möjligheten att i tiden begränsa verkningarna av en gemenskapsförordnings ogiltighet, vare sig inom ramen för artikel 173 eller artikel 177,

är en rätt som har förbehållits domstolen enligt fördraget i syfte att säkerställa en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten inom hela gemenskapen. I det särskilda fall som behandlas i den av den nationella domstolen nämnda domen av den 15 oktober 1980, grundade sig användningen av den i artikel 174 andra stycket föreskrivna möjligheten på rättssäkerhetsskäl som närmare utvecklas under punkt 52 i domskälen i den domen.

18 Det skall framhållas att när det är motiverat av tvingande hänsyn ges domstolen i artikel 174 andra stycket utrymme att skönsmässigt i varje enskilt fall konkret bestämma vilka av en ogiltigförklarad förordnings verkningar som skall upprätthållas. Det tillkommer följaktligen domstolen, i det fall då den använder sig av möjligheten att för förfluten tid begränsa verkningarna av att den fastslagit en ogiltighet inom ramen för artikel 177, att avgöra om den i domen fastställda tidsmässiga begränsningen av ogiltighetens verkningar kan frångås till förmån för den part som väckte talan vid den nationella domstolen eller till förmån för varje annan näringsidkare som handlade på motsvarande sätt innan ogiltigheten fastslogs, eller om omvänt ett fastslående av ogiltigheten med verkan endast för framtiden utgör en adekvat lösning även för näringsidkare som vidtog åtgärder i god tid för att skydda sina rättigheter.

19 Denna fråga, som rör räckvidden av domen av den 15 oktober 1980, är emellertid utan betydelse för förevarande mål som inleddes den 30 december 1981 vid den nationella domstolen och således efter det att de i den första frågan omnämnda bestämmelserna hade fastslagits vara ogiltiga.

20 Svaret på de frågor som ställts av den nationella domstolen måste följaktligen bli att det, som domstolen redan funnit i ovannämnda dom av den 15 oktober 1980, måste antas att det förhållandet att bestämmelserna i kommissionens förordning nr 652/76 av den 24 mars 1976 fastslagits vara ogiltiga inte medför att de nationella myndigheternas uppbörd eller utbetalning av monetära utjämningsbelopp enligt dessa bestämmelser kan ifrågasättas för tiden före avkunnandet av domen om ogiltighet.

Rättegångskostnader

21 De kostnader som förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen

utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom dom av den 7 juni 1983 förts vidare av Tribunal d'instance de Paris 1er – följande dom:

1) **Bestämmelserna i kommissionens förordning nr 652/76 är ogiltiga såtillvida som de fastställer monetära utjämningsbelopp för export av majsgluten (tulltaxenummer 23.03) och produkter som faller under undernummer 11.08 A I, 17.02 B I a, 17.02 B I b, 17.02 B II a, 17.02 B II b, 17.02-23, 17.02-28.0, 17.02-28.1, 35.05 A och 29.04-77.001.**

2) **Det förhållandet att bestämmelserna i kommissionens förordning nr 652/76 av den 24 mars 1976 fastslagits vara ogiltiga medför inte att de nationella myndigheternas uppbörd eller utbetalning av monetära utjämningsbelopp enligt dessa bestämmelser kan ifrågasättas för tiden före avkunnandet av domen om ogiltighet.**

Mackenzie Stuart Bosco Due Kakouris

Pescatore Koopmans Everling Bahlmann Galmot

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 27 februari 1985.

P. Heim
Justitiesekreterare

A. J. Mackenzie Stuart
Ordförande